

e-mentor

DWUMIESIĘCZNIK SZKOŁY GŁÓWNEJ HANDLOWEJ W WARSZAWIE
WSPÓŁWYDAWCA: FUNDACJA PROMOCJI I AKREDYTACJ KIERUNKÓW EKONOMICZNYCH

2015, nr 3 (60)

Nauczanie przez internet
Zarządzanie wiedzą
E-biznes
Kształcenie ustawiczne
Metody, formy i programy kształcenia

J. Kic-Drgas, *Trudności w uczeniu się terminologii specjalistycznej*, „e-mentor” 2015, nr 3(60), s. 17–22, <http://dx.doi.org/10.15219/em60.1180>.

Trudności w uczeniu się terminologii specjalistycznej

Joanna Kic-Drgas

W artykule poruszona została kwestia przyswajania słownictwa fachowego w języku obcym, które jest istotnym elementem procesu specjalistycznego kształcenia językowego. Niewłaściwe opanowanie słownictwa specjalistycznego wpływa na późniejsze posługiwanie się nim w kontekście zawodowym, często prowadząc do formułowania nieprecyzyjnych wypowiedzi, a także do nieporozumień. W opracowaniu zaprezentowano i omówiono wyniki ankiety, której celem było uzyskanie opinii studentów kierunków ekonomia i europeistyka (łącznie 80 osób) studiujących na Politechnice Koszalińskiej na temat najczęstszych trudności, z jakimi borykają się w kontekście nauki słownictwa specjalistycznego. Analiza i wynikające z niej wnioski stanowią podstawę do dalszych rozważań nad metodami i strategiami, które mogą przyczynić się do zwiększenia efektywności kształcenia w zakresie języków specjalistycznych. Przeprowadzone badanie bardzo wyraźnie pokazuje, że dla większości ankietowanych zetknięcie z terminologią specjalistyczną stanowi problem, a uczenie się języka specjalistycznego jest trudniejsze niż nauka języka ogólnego. Najczęściej powtarzającą się w ankietach przyczyną takiego stanu rzeczy były trudności ze znalezieniem odpowiedniego ekwiwalentu oraz zastosowaniem nowego słownictwa specjalistycznego w danym kontekście.

Rosnące zainteresowanie uczeniem się języków specjalistycznych jest między innymi efektem wynikającej z postępu technicznego specjalizacji w wielu dziedzinach życia, globalizacji, a także zwiększającej się mobilności ludzi na całym świecie. W sferze zawodowej znajomość ogólnego języka obcego często nie wystarcza, dlatego wymogiem stało się posługiwanie się językami specjalistycznymi – specyficznymi dla poszczególnych dziedzin nauki. E. Gajewska i M. Sowa

wskazują, że w dzisiejszym świecie *żadnego typu kształcenia, w tym również kształcenia językowego, nie można oddzielać od wymogów i potrzeb rynku pracy*¹. Z tego względu kształcenie specjalistyczne w coraz większym stopniu dotyczy wszystkich kierunków studiów i wszystkich etapów życia zawodowego.

Mając na względzie pragmatyczny wymiar nauczania języków obcych oraz fakt, że znajomość języków specjalistycznych często poddawana jest weryfikacji, na przykład podczas rozmów kwalifikacyjnych, warto zastanowić się nad tym, jakie obszary kształcenia specjalistycznego potencjalnie sprawiają trudności uczącym się i w jaki sposób można te trudności zniwelować poprzez zastosowanie odpowiednich metod i technik nauczania.

W początkowej części artykułu zaprezentowano zróżnicowane poglądy na definicję języków specjalistycznych, ze wskazaniem na miejsce terminologii specjalistycznej w ich opisie, a także przedstawiono znaczenie terminologii specjalistycznej w kontekście nauczania języków specjalistycznych. Część druga poświęcona jest kategoryzacji oraz analizie trudności w opanowaniu terminologii specjalistycznej. W trzeciej części zaprezentowano analizę ankiet przeprowadzonych wśród studentów, ze szczególnym wskazaniem na trudności związane z opanowaniem słownictwa specjalistycznego.

Języki specjalistyczne a terminologia specjalistyczna

Języki specjalistyczne są przedmiotem badań wielu naukowców², podejmujących próby zdefiniowania ich zakresu i znaczenia, co okazuje się niełatwym

¹ E. Gajewska, M. Sowa, *LSP, FOS, Fachsprache... Dydaktyka języków specjalistycznych*, Werset, Lublin 2014, s. 12.

² J. Arabski (red.), *Z problematyki języków specjalistycznych*, Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych, Katowice 2002; A. Dickel, *Didaktik des Fremdsprachenunterrichts*, „Komunikacja Specjalistyczna” 2013, nr 6, s. 101–120; E. Gajewska, M. Sowa, dz.cyt.; F. Grucza, *Języki specjalistyczne – indykatory i/lub determinanty rozwoju cywilizacyjnego*, [w:] J. Lewandowski (red.), *Języki specjalistyczne 2. Problemy technolingwistyki*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2002, s. 9–26; S. Grucza, *Glottodydaktyka specjalistyczna. Część 1. Założenia lingwistyczne dydaktyki języków specjalistycznych*, „Przegląd Glottodydaktyczny” 2007, nr 23, s. 7–20; J. Lewandowski (red.), *Języki specjalistyczne 2. Problemy technolingwistyki*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2002; B. Ligara, W. Szupelak, *Lingwistyka i glottodydaktyka języków specjalistycznych na przykładzie języka biznesu. Podejście porównawcze*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2012.

zadaniem. Pierwszą istotną trudnością związaną z definiowaniem języków specjalistycznych jest fakt, iż *języki specjalistyczne nie istnieją jako odrębny i samoistny system*³, lecz muszą zostać wyodrębnione z istniejących języków naturalnych, co przyczynia się do tworzenia różnorodnych metod kategoryzacji owych języków, a to z kolei skutkuje współlistnieniem różnych definicji. Kolejną trudność stanowi zdefiniowanie zakresu badań języków specjalistycznych. W Polsce takie badania są *stosunkowo słabo ufundowane teoretycznie i często ograniczają się jedynie do badań nad terminologią specjalistyczną, podczas, gdy np. w Niemczech poszerzono te badania o płaszczyznę tekstową*⁴.

Wiele z obecnie formułowanych definicji opiera się na zestawieniu języków specjalistycznych z językiem ogólnym i wskazaniu różnic między nimi. W tak zorientowanych badaniach naukowcy zwracają szczególną uwagę na rolę terminologii specjalistycznej w opisie języków specjalistycznych. Na przykład Z. Klemensiewicz⁵ i A. Wilkoń⁶ wychodzą z założenia, że język specjalistyczny jest odmianą języka ogólnego, gdyż korzysta z tych samych podsystemów językowych (fonetyka, gramatyka), a różni się jedynie słownictwem fachowym. B. Kubiak⁷ z kolei podkreśla, że język specjalistyczny nie może istnieć bez języka ogólnego, gdyż *między tymi dwoma formami następuje ciągle oddziaływanie i transfer*, także na poziomie leksykalnym. M. Smuk⁸ natomiast wskazuje na istnienie w języku ogólnym odmian terytorialnych i środowiskowych, przy czym do odmian środowiskowych przyporządkowuje właśnie języki specjalistyczne, jako *przejawy wewnętrznego zróżnicowania języka ogólnego*. Według F. Gruczy⁹ w momencie gdy ludzie posługują się pewnymi specyficznymi wyrażeniami w ich specyficznych funkcjach, dochodzi do „wyspecjalizowania się” języka w danej dziedzinie, a efektem tego „wyspecjalizowania się” są funkcjonujące w coraz szerszym zakresie różne języki specjalistyczne.

Można stwierdzić, że terminy specjalistyczne niosą przekaz specjalistyczny i konstytuują także same języki specjalistyczne, a precyzyjna znajomość terminów specjalistycznych, właściwie rozumianych i stosowanych, umożliwia komunikację w kontekście specjalistycznym. Jednocześnie warto podkreślić, że

terminy specjalistyczne różnią się od słów używanych w języku ogólnym na poziomie znaczeniowym, zawierając często odniesienie do wiedzy specjalistycznej¹⁰. Dlatego tak istotną rolę odgrywa przyswajanie słownictwa specjalistycznego w kontekście, zarówno tekstowym, jak i sytuacyjnym¹¹.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że terminologia specjalistyczna jest niezbędna, aby posługiwać się poprawnie danym językiem specjalistycznym i aby być właściwie rozumianym. Z tego względu istotne jest zwrócenie szczególnej uwagi na sam proces jej przyswajania.

Miejsce terminologii specjalistycznej w dydaktyce języków specjalistycznych

Nauka języka obcego jest procesem długofalowym i skomplikowanym, a jego opanowanie determinują różne kompetencje i sprawności, m.in. kompetencje lingwistyczne, wśród których wyróżnić można kompetencję leksykalną czy gramatyczną. Znajomość gramatyki i słownictwa przyczynia się do rozwoju sprawności receptywnych (czytanie, słuchanie) i produktywnych (pisanie, mówienie). W odniesieniu do języków specjalistycznych S. Grucza wskazuje na istnienie tzw. kompetencji specjalistycznej, którą można podzielić na: specjalistyczną kompetencję językową, specjalistyczną kompetencję dyskursywną i specjalistyczną kompetencję interkulturową. Specjalistyczną kompetencję językową można analizować *wężej lub szerzej w zależności od tego, jak wąsko czy szeroko wyznaczymy zakres tego, co uznamy za język (idiolekt specjalistyczny) [...], czy języki specjalistyczne ujmie się w ich wąskim rozumieniu, ograniczającym zakres do słownictwa (terminologii), czy w ich szerszym rozumieniu, obejmującym także gramatykę, czy wreszcie najszerszym rozumieniu, które obejmuje również teksty*¹².

Jednocześnie S. Grucza¹³ zauważa, że celem glottodydaktyki specjalistycznej jest opis, wyjaśnianie, a także planowanie procesu akwizycji specjalistycznych umiejętności językowych, zatem nauczanie terminologii specjalistycznej wpisuje się bardzo wyraźnie w zadania i cele współczesnej glottodydaktyki specjalistycznej. Także E. Gajewska i M. Sowa¹⁴ podkreślają,

³ E. Gajewska, M. Sowa, dz.cyt., s. 15.

⁴ Por. S. Grucza, *Od lingwistyki tekstu do lingwistyki tekstu specjalistycznego*, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Kulturologii i Lingwistyki Antropocentrycznej Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2013.

⁵ Z. Klemensiewicz, *W kręgu języka literackiego i artystycznego*, PWN, Warszawa 1961.

⁶ A. Wilkoń, *Typologia odmian współczesnej polszczyzny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2000.

⁷ B. Kubiak, *Pojęcie języka specjalistycznego*, „Języki Obce w Szkole” 2002, nr 5, s. 6.

⁸ M. Smuk, *Rozwijanie kompetencji tekstowej w specjalistycznych odmianach języka (na przykładzie francuskiego medycznego)*, „Języki Obce w Szkole” 2007, nr 2, s. 56.

⁹ F. Grucza, dz.cyt., s. 15–16.

¹⁰ Por. H.-R. Fluck, *Fachsprachen*, UTB Verlag, München 1980, s. 47–48.

¹¹ Por. E. Gajewska, M. Sowa, dz.cyt., s. 173.

¹² S. Grucza, *Lingwistyka języków specjalistycznych*, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Kulturologii i Lingwistyki Antropocentrycznej Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2013, s. 109.

¹³ Tenże, *Glottodydaktyka specjalistyczna. Część 1. Założenia lingwistyczne dydaktyki języków specjalistycznych*, „Przegląd Glottodydaktyczny” 2007, nr 23, s. 11.

¹⁴ E. Gajewska, M. Sowa, dz.cyt., s. 29.

że program nauczania języków specjalistycznych obejmuje m.in. wybór jednostek leksykalnych, elementów gramatyki czy funkcji języka związanych ze specyficznymi potrzebami ucznia. Według J. Willera¹⁵ precyzyjne formułowanie i definiowanie terminów specjalistycznych odgrywa istotną rolę w dydaktyce języków specjalistycznych, co więcej jest jednym z realizowanych przez nią celów. Tego zdania jest także J. Quetz¹⁶, który uznaje znaczenie pracy nad słownictwem w języku obcym za niepodważalne. Jest ona niezbędna do realizacji zamierzeń komunikacyjnych.

Według A. Stork i J. Targońskiej¹⁷ przyswajanie słownictwa ma olbrzymi wpływ na proces rozwijania sprawności językowych. Autorki są zdania, że na głębszą analizę zasługuje sam proces przyswajania nowego słownictwa, który określają jako nabywanie i rozwijanie kompetencji leksykalnej i któremu, jak twierdzą, poświęca się zbyt mało uwagi, a temat ten z pewnością wymaga dogłębniejszych badań.

Trudności w opanowaniu terminologii specjalistycznej

Właściwe stosowanie terminologii specjalistycznej jest zjawiskiem złożonym i – jak się okazuje w praktyce – często wymagającym nie tylko opanowania pamięciowego określonych terminów specjalistycznych. W trakcie przyswajania nowego słownictwa mogą właściwie na każdym etapie pojawić się trudności, które w istotny sposób przekładają się na późniejsze stosowanie terminów specjalistycznych.

Te trudności mogą mieć różnorodny charakter i być następstwem wielu czynników. Na potrzeby niniejszego artykułu trudności w opanowaniu terminologii specjalistycznej można skategoryzować następująco:

1. językowe
 - niewystarczające opanowanie języka obcego,
 - niewystarczające opanowanie języka ojczystego,
2. specjalistyczne
 - nieznanostwo lub niewystarczająca znajomość danej dziedziny,
3. metodyczne
 - nieznanostwo strategii i technik uczenia się,
 - niewłaściwy przekaz treści specjalistycznych.

Trudności wynikające z niedostatecznej znajomości języka obcego i ojczystego

Trudności językowe często są wynikiem niedostatecznego opanowania języka obcego. S.P. Corder¹⁸ określa taką sytuację mianem błędu kompetencji (*error of competence*). Jak pisze M. Gajos: *Język jest kodem, a stosunek poszczególnych podsystemów tego kodu jest ściśle uporządkowany względem siebie. Zwykło się porównywać ogólny system języka do kilkuwarstwowego tortu*¹⁹. Każdy z elementów jest ważny i potrzebny, aby system mógł istnieć i funkcjonować jako całość. Z tego względu niedostateczne opanowanie danego systemu języka uniemożliwia poprawne formułowanie komunikatów w tym języku w kontekście ogólnym. W języku specjalistycznym, w którym obok ogólnej kompetencji językowej niezbędne jest także posiadanie specjalistycznych kompetencji językowych, niedostateczne opanowanie języka obcego jest jeszcze bardziej dostrzegalne.

Ciekawym zjawiskiem, z pewnością wartym dalszych badań, jest także wpływ braku świadomości językowej dotyczącej języka ojczystego na poprawne użycie terminologii fachowej. Błędy popełniane w języku ojczystym mogą przełożyć się również na pojawienie się błędów w tekstach obcojęzycznych²⁰. Zatem warto podkreślić fakt, że kluczem do opanowania języka obcego jest także poprawne posługiwanie się językiem ojczystym.

Trudności specjalistyczne

Właściwe użycie terminologii specjalistycznej wymaga właściwego zrozumienia merytorycznego zjawisk opisywanych za pomocą terminów fachowych. Na tym etapie pojawia się istotna różnica w nauczaniu języka specjalistycznego i języka ogólnego, polegająca na tym, że w przypadku języka specjalistycznego niezbędna jest choćby podstawowa znajomość danej dziedziny. P. Mamet²¹ zwraca uwagę na wzajemne uzupełnianie się kompetencji merytorycznej i językowej w kształceniu specjalistycznym. Poprawne stosowanie terminologii specjalistycznej wymaga niezwykle dokładności w opanowaniu określonych wyrażen fachowych. Języki specjalistyczne cechuje duża sztywność używanych terminów, zatem dobór adekwatnego określenia zależy w dużej mierze od wybranego kontekstu. P. Kłos, A. Matulewska i P. Nowak-Korcz²² podkreślają, że często trudności

¹⁵ J. Willer, *Repetitorium Fachdidaktik Physik*, Klinkhardt, Bad Heilbrunn 1977, s. 30.

¹⁶ J. Quetz, *Wortschatzlernen: Viele Fragen an die Forschung*, [w:] K.-R. Bausch, H. Christ, F.G. Königs, H.J. Krumm (Hg.), *Erwerb und Vermittlung von Wortschatz im Fremdsprachenunterricht*, Narr, Tübingen 1995, s. 143.

¹⁷ A. Stork, J. Targońska, *Vorschläge für ein neues Modell zur Beschreibung und Analyse lexikalischer Kompetenz*, „Zeitschrift für Fremdsprachenforschung” 2013, Bd. 24, Nr. 1, s. 71.

¹⁸ S.P. Corder, *Error analysis and interlanguage*, Oxford University Press, Oxford 1981, s. 10.

¹⁹ M. Gajos, *Podsystemy języka w praktyce glottodydaktycznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2010, s. 9.

²⁰ Ten problem w kontekście tłumaczeń specjalistycznych poruszono w publikacji: P. Kłos, A. Matulewska, P. Korcz-Nowak, *Problemy przekładu specjalistycznego na przykładzie tekstów z dziedziny prawa, biologii, biotechnologii i medycyny*, „Investigationes Linguisticae” 2007, nr XV, s. 80–99.

²¹ P. Mamet, *Relacja między kompetencją językową a kompetencją merytoryczną na przykładzie języka biznesu*, [w:] J. Lewandowski (red.), *Języki specjalistyczne 2. Problemy technolingwistyki*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2002, s. 143.

²² P. Kłos, A. Matulewska, P. Nowak-Korcz, dz.cyt., s. 83.

w kontekście specjalistycznym wynikają z wieloznaczności polisemicznej i homonimicznej oraz synonimii. Często przyczyną powstawania błędów są też terminy bezekwiwalentowe.

Nauka określonego języka specjalistycznego wiąże się w wielu przypadkach z wkroczeniem na nowy, nieznaną obszar, czego konsekwencją jest konieczność zapoznania się z szeregiem nowych zjawisk pozajęzykowych i zrozumienia ich. Ich znajomość jest niezbędna, aby właściwie używać terminologii specjalistycznej, zatem nie można zapominać, że w kontekście specjalistycznym przyswajanie słownictwa przebiega dwupłaszczyznowo: na płaszczyźnie lingwistycznej (związanej z jego zapisem, wymową, znaczeniem) oraz specjalistycznej (związanej z rozumieniem procesów, które dany termin opisuje).

Trudności metodyczne

Trudności metodyczne związane są ze specyfiką kształcenia specjalistycznego i właściwym podejściem metodycznym samych uczących się do nowych treści. W trakcie kształcenia językowego uczący się rozwijają indywidualne strategie uczenia się, kształtowane także przez nauczycieli, z którymi pracują. Brak wiedzy na temat strategii i technik uczenia się może w znacznym stopniu utrudnić proces przyswajania języków specjalistycznych.

Według M. Sowy²³ dodatkowych trudności zarówno osobom uczącym się, jak i nauczającym może przysporzyć także brak odpowiednich materiałów dydaktycznych, których w odniesieniu do nauczania języków specjalistycznych jest zdecydowanie mniej niż w odniesieniu do nauczania języka ogólnego.

Bardzo ważna jest zatem umiejętność samodzielnego wypracowania strategii pracy nad słownictwem specjalistycznym, poszukiwania odpowiednich źródeł oraz ćwiczenia.

Zaprezentowany podział trudności w opanowaniu terminologii specjalistycznej obrazuje główne obszary problemowe dotyczące przyswajania terminologii specjalistycznej i jednocześnie stanowi podstawę ankiety przygotowanej i przeprowadzonej wśród studentów w celu zweryfikowania, który z opisanych obszarów to dla nich największa bariera.

Ankieta

W badaniu wzięli udział studenci ekonomii i europeistyki na Politechnice Koszalińskiej (łącznie 80 osób). Na obu kierunkach studenci mają zajęcia obejmujące naukę języka specjalistycznego z zakresu ekonomii, które są częścią programu odpowiadającego na potrzeby rynku pracy. Celem ankiety było uzyskanie opinii studentów na temat najczęstszych

trudności, z jakimi borykają się w kontekście nauki słownictwa specjalistycznego. Wyniki ankiety mogą stanowić wskazówkę, jakie obszary są dla studentów szczególnie problematyczne. Ankieta składała się z ośmiu pytań, były to zarówno pytania otwarte, jak i zamknięte.

Wyniki badania

Ponad siedemdziesiąt procent ankietowanych studentów stwierdziło, że nauka terminologii specjalistycznej jest dla nich trudniejsza niż nauka słownictwa ogólnego. Niestety jedynie ok. połowa (30 osób) wyjaśniła, dlaczego tak jest. Najczęściej pojawiającym się wyjaśnieniem była *konieczność zapoznania się z zupełnie nowym rejestrem*, ponadto pojawiły się następujące odpowiedzi: *nowy specjalistyczny kontekst, trudności w znalezieniu tłumaczeń niektórych terminów w słownikach lub dwuznaczność niektórych terminów, które mogą pojawiać się zarówno w języku ogólnym, jak i specjalistycznym, ale oznaczają coś zupełnie innego*.

Wśród odpowiedzi na pytanie drugie, dotyczące tego, która sprawność stanowi największy problem w specjalistycznym kształceniu językowym, przeważało słuchanie (40 proc. ankietowanych) i pisanie (35 proc. ankietowanych). Także tym razem nie wszyscy studenci wyjaśnili opisowo swój wybór. Wśród pojawiających się wyjaśnień najczęściej wskazywano, że te sprawności ćwiczone były ze studentami najrzadziej, dlatego też uczący się czują się w nich najbardziej niepewnie.

Kolejne pytanie dotyczyło trudności w przyswajaniu słownictwa specjalistycznego. Najwięcej, bo 68 proc. ankietowanych wskazało, że najtrudniejsze jest dla nich zastosowanie nowego terminu we właściwym kontekście. Wskazywać to może na brak wystarczającej liczby ćwiczeń polegających na pracy z tekstem specjalistycznym lub zastosowaniu nowego terminu specjalistycznego w kontekście sytuacyjnym bądź na uczenie się przez studentów słów wyizolowanych z kontekstu. Wybierając opcję „inne”, osiem osób odniosło się do trudności ze znalezieniem wyjaśnienia danego terminu w słowniku specjalistycznym, a siedmioro ankietowanych stwierdziło, że nie zawsze rozumie znaczenie danego słowa, także w języku ojczystym, co mogłoby wskazywać na brak wiedzy specjalistycznej.

Pytanie czwarte dotyczyło błędów popełnianych w zastosowaniu terminologii specjalistycznej. Na to pytanie najwięcej ankietowanych odpowiedziało, że popełniane przez nich błędy wynikają z niewłaściwego zastosowania danego terminu specjalistycznego (30 osób).

²³ M. Sowa, *Nauczyciel języka czy nauczyciel zawodu – o nauczaniu języka dla potrzeb zawodowych*, [w:] M. Pawlak, M. Derenowski, B. Wolski (red.), *Problemy współczesnej dydaktyki języków obcych*, Wydział Artystyczno-Pedagogiczny UAM w Kaliszu, Poznań–Kalisz 2009, s. 437–445, s. 440.

Trudności w uczeniu się terminologii specjalistycznej

Kolejne pytanie dotyczyło źródeł, z których studenci korzystają podczas nauki słownictwa specjalistycznego. Zdecydowana większość, bo 60 ankietowanych (75 proc.) odpowiedziało, że podstawowym źródłem słownictwa specjalistycznego są dla nich materiały dostarczane przez nauczyciela oraz ewentualnie podręcznik. 12 osób wskazało, że pracuje, używając tekstów paralelnych, z kolei 7 osób wybrało gazety i książki branżowe jako źródło słownictwa specjalistycznego. 3 osoby zaznaczyły, że korzystają z zasobów internetowych.

Pytanie szóste dotyczyło strategii uczenia się słownictwa specjalistycznego. Istniała tu możliwość wyboru maksymalnie 3 odpowiedzi. Najczęściej wybierane odpowiedzi to tworzenie list słownikowych (65 osób) oraz fiszki (53 osoby). 16 osób wskazało na pracę z tekstami paralelnymi, 10 – na wielokrotne powtarzanie ćwiczeń, a 15 osób zadeklarowało rozwijanie własnych strategii i technik uczenia się, przy czym 3 wymieniły skojarzenia, a 4 – tworzenie map myśli. 25 osób wskazało, że uczy się słownictwa specjalistycznego w kontekście.

Na pytanie dotyczące przydatności słownictwa specjalistycznego w przyszłości odpowiedzi były zróżnicowane. 50 osób (63 proc.) potwierdziło, że słownictwo specjalistyczne będzie im w przyszłości przydatne, 20 osób było przeciwnego zdania, 10 osób nie potrafiło określić przydatności znajomości słownictwa specjalistycznego w przyszłości.

Kolejne pytanie (pytanie otwarte) miało na celu uzyskanie informacji dotyczących metod pozwalających na zwiększenie efektywności przyswajania słownictwa specjalistycznego. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 10 osób. Pozostałe przedstawiły m.in. następujące propozycje:

- a) ćwiczenia systematyzujące i automatyzujące nowe słownictwo,
- b) ćwiczenia polegające na tłumaczeniu autentycznych wypowiedzi w obu językach z użyciem słownictwa specjalistycznego,
- c) ćwiczenia komunikacyjne osadzone w kontekście sytuacyjnym,
- d) przedyskutowanie znaczenia niektórych terminów w języku ojczystym.

Podsumowanie i wnioski

Przeprowadzone badanie bardzo wyraźnie pokazuje, że dla większości ankietowanych zetknięcie z terminologią specjalistyczną stanowi trudność. Najczęściej powtarzającą się w ankietach przyczyną takiego stanu rzeczy były problemy ze znalezieniem odpowiedniego ekwiwalentu oraz zastosowaniem nowego słownictwa specjalistycznego w danym kontekście. W wielu wypowiedziach studentów pojawiły się ponadto stwierdzenia dotyczące trudności związanych z nieprzekładalnością niektórych terminów specjalistycznych, a także niekompletnością słowników terminologicznych. Zatem w obu

przypadkach trudności te można by skategoryzować jako specjalistyczne.

Błędne zastosowanie terminów specjalistycznych wynika z niezrozumienia znaczenia lub niewłaściwego zastosowania danego terminu specjalistycznego. Niewłaściwe opanowanie słownictwa specjalistycznego może być konsekwencją tego, że zdecydowana większość ankietowanych, ucząc się słownictwa specjalistycznego, korzysta wyłącznie z list słownikowych, zaniedbując tym samym kontekst sytuacyjny.

Ważną informacją uzyskaną z ankiet było także to, że ankietowani w niewielkim stopniu samodzielnie poszukują tekstów specjalistycznych, bazując w większości na materiałach przygotowywanych przez nauczycieli (co z kolei może wynikać z niewystarczającej samodzielności studentów lub braku adekwatnej oferty materiałów dydaktycznych na rynku). Dodatkowo warto podkreślić, że być może trudności w przyswajaniu słownictwa specjalistycznego wynikają w dużym stopniu z niechęci wobec języków specjalistycznych (określanych jako „trudne i niezrozumiałe” – jak twierdzą ankietowani) bądź niepewności, czy szeroko rozumiane języki specjalistyczne przydadzą się ankietowanym w przyszłości.

Badanie ankietowe pokazuje, jak wiele czynników wywiera wpływ na przyswajanie terminologii specjalistycznej. Proces specjalistycznego kształcenia językowego wymaga ciągłego udoskonalania, aby zwiększyć jego efektywność. Dla ankietowanych studentów główną trudnością okazała się niewystarczająca wiedza specjalistyczna, może warto zatem ten element uwzględnić przy planowaniu programu kursu specjalistycznego w przyszłości. Jednocześnie warto uwzględnić potrzebę studentów dotyczącą zwiększenia częstotliwości wykonywania ćwiczeń automatyzujących znajomość nowego słownictwa.

Zaprezentowane badanie dotyczyło studentów jednej uczelni, być może ciekawe byłoby przeprowadzenie badania na szerszą skalę, obejmującego także studentów innych kierunków oraz uczelni. Interesującym tematem badawczym byłoby także przeanalizowanie, czy i jak powstałe trudności w przyswajaniu słownictwa specjalistycznego będą przekładały się na trudności w jego poprawnym używaniu oraz jak można je skutecznie wyeliminować.

Bibliografia

Arabski J. (red.), *Z problematyki języków specjalistycznych*, Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych, Katowice 2002.

Corder S.P., *Error analysis and interlanguage*, Oxford University Press, Oxford 1981.

Dickel A., *Der fachsprachliche und der allgemesprachliche Unterricht – Gemeinsamkeiten und Unterschiede*, [w:] Olpińska-Szkiełko M., Grucza S., Berdychowska Z., Żmudzki J., (red.), *Der Mensch und seine Sprachen. Festschrift für Professor Franciszek Grucza*, Peter Lang, Frankfurt/Main 2012, s. 196–205.

Dickel A., *Didaktik des Fremdsprachenunterrichts*, „Komunikacja Specjalistyczna” 2013, nr 6, s. 101–120.

Fluck H.-R., *Fachsprachen*, UTB Verlag, München 1980.

Gajos M., *Podsystemy języka w praktyce glottodydaktycznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2010.

Gajewska E., *Analiza dyskursu w glottodydaktyce specjalistycznej: kryteria doboru modeli teoretycznych dla potrzeb dydaktyki szkolnej*, „Neofilolog” 2013, nr 41, s. 21–37.

Gajewska E., Sowa M., *LSP, FOS, Fachsprache... Dydaktyka języków specjalistycznych*, Werset, Lublin 2014.

Grucza F., *Języki specjalistyczne – indykatory i/lub determinanty rozwoju cywilizacyjnego*, [w:] Lewandowski J. (red.), *Języki specjalistyczne 2. Problemy technolingwistyki*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2002, s. 9–26.

Grucza S., *Od lingwistyki tekstu do lingwistyki tekstu specjalistycznego*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2004.

Grucza S., *Glottodydaktyka specjalistyczna. Część 1. Założenia lingwistyczne dydaktyki języków specjalistycznych*, „Przegląd Glottodydaktyczny” 2007, nr 23, s. 7–20.

Grucza S., *Lingwistyka języków specjalistycznych*, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Kulturologii i Lingwistyki Antropocentrycznej Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2013.

Grucza S., *Od lingwistyki tekstu do lingwistyki tekstu specjalistycznego*, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Kulturologii i Lingwistyki Antropocentrycznej Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2013.

Klemensiewicz Z., *W kręgu języka literackiego i artystycznego*, PWN, Warszawa 1961.

Klemensiewicz Z., *O różnych odmianach współczesnej polszczyzny*, [w:] tegoż (red.), *W kręgu języka literackiego i artystycznego*, PWN, Warszawa 1961, s. 101–156.

Kłos P., Matulewska A., Korcz-Nowak P., *Problemy przekładu specjalistycznego na przykładzie tekstów z dziedziny prawa, biologii, biotechnologii i medycyny*, „Investigationes Linguisticae” 2007, nr XV, s. 80–99.

Kubiak B., *Pojęcie języka specjalistycznego*, „Języki Obce w Szkole” 2002, nr 5, s. 6–11.

Lewandowski J. (red.), *Języki specjalistyczne 2. Problemy technolingwistyki*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2002.

Ligara B., Szupelak W., *Lingwistyka i glottodydaktyka języków specjalistycznych na przykładzie języka biznesu. Podejście porównawcze*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2012.

Mamet P., *Relacja między kompetencją językową a kompetencją merytoryczną na przykładzie języka biznesu*, [w:] Lewandowski J. (red.), *Języki specjalistyczne 2. Problemy technolingwistyki*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2002, s. 141–151.

Olpińska-Szkiełko M., Grucza S., Berdychowska Z., Żmudzki J. (red.), *Der Mensch und seine Sprachen. Festschrift für Professor Franciszek Grucza*, Peter Lang, Frankfurt/Main 2012.

Pawlak M., Derenowski M., Wolski B. (red.), *Problemy współczesnej dydaktyki języków obcych*, Wydział Artystyczno-Pedagogiczny UAM w Kaliszu, Poznań–Kalisz 2009.

Quetz J., *Wortschatzlernen: Viele Fragen an die Forschung*, [w:] Bausch K.-R., Christ H., Königs F.G., Krumm H.J. (Hg.), *Erwerb und Vermittlung von Wortschatz im Fremdsprachenunterricht*, Narr, Tübingen 1995, s. 143–148.

Smuk M., *Rozwijanie kompetencji tekstowej w specjalistycznych odmianach języka (na przykładzie francuskiego medycznego)*, „Języki Obce w Szkole” 2007, nr 2, s. 55–66.

Stork A., Targońska J., *Vorschläge für ein neues Modell zur Beschreibung und Analyse lexikalischer Kompetenz*, „Zeitschrift für Fremdsprachenforschung” 2013, Bd. 24, Nr. 1, s. 71–108.

Sowa M., *Nauczyciel języka czy nauczyciel zawodu – o nauczaniu języka dla potrzeb zawodowych*, [w:] Pawlak M., Derenowski M., Wolski B. (red.), *Problemy współczesnej dydaktyki języków obcych*, Wydział Artystyczno-Pedagogiczny UAM w Kaliszu, Poznań–Kalisz 2009, s. 437–445.

Spillner B., *Methodische Aufgaben der Fachsprachenforschung und ihre Konsequenzen für den Fachsprachenunterricht*, [w:] Kelz H.P. (red.), *Fachsprache. Band 1: Sprachanalyse und Vermittlungsmethoden*, Dümmler Verlag, Bonn 1983, s. 16–23.

Wilkoń A., *Typologia odmian współczesnej polszczyzny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2000.

Willer J., *Repetitorium Fachdidaktik Physik*, Klinkhardt, Bad Heilbrunn 1977.

Difficulties in learning specific vocabulary in a foreign language

The article aims to raise the issue of acquiring a specific vocabulary in a foreign language, which is a vital part of specific language education. Insufficient knowledge of a specific vocabulary has an influence on its future use in professional life, and can lead to the production of inadequate statements, as well as misunderstandings. In research based on a questionnaire with open and closed questions, 80 students of Economics and European Studies at the Koszalin University of Technology shared their opinions about the most common problems they face while learning specific vocabulary. Analysis of the research and the resulting conclusions can be applied to the language teaching process in order to increase its efficiency. The study has indicated that the majority of students questioned had problems with specific vocabulary, and that learning English for Specific Purposes is much more difficult than learning General English. The most frequently repeated causes of this situation were problems with finding an accurate equivalent of a word and problems using the new vocabulary in its context.

Autorka jest absolwentką lingwistyki stosowanej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W roku 2012 obroniła pracę doktorską. Jest autorką licznych artykułów z zakresu komunikacji interkulturowej, metodyki oraz dydaktyki języków obcych.